

בעזה שיי"ת

ספר

התשובה

♦ פרשת ויגש ♦

מדריך ומורה דרך להרוצים לעלות מעלה מעלה
בדרך התשובה, שאי אפשר להגיע לתורה לשמה
בלי שיעשה תשובה מקודם.

בפרשה זו יבואר:

- א. באור "שני אלפים ימות המשיח"
- ב. אילו ישראל זוכים על ידי תשובה אפשר שיבוא המשיח בתחילת חלק האחרון.
- ג. בתשרי נגאלים על ידי תשובה.
- ד. מסגולת הוידוי הוא לסלק ממנו כל המקמרגים.
- ה. אין השכינה שורה על האדם אלא אם כן הוא נמצא שלם בקיום התרי"ג מצוות.

על ידי הלימוד בספר הזה יתבונן בשכלו הזך כי
יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם
הזה מכל חיי העולם הבא, וכמה שעות מימי חיינו
הלכו לבטלה.

יוצא לאור שנת תשס"ו לפ"ק
ברוקלין נוא יארק

בס"ד

ספר

התשובה

והוא

סדר תיקוני תשובה הספר נדפס לזכות הרבים,

ומתחלק בחינם לכל דורש ומבקש

הרשות נתונה לכל מי שברצונו להדפיס קטעים מספר זה או
כל הספר בכל לשון שהוא בכל מדינה ומדינה, כדי להרבות
תורה ויראת שמים בעולם ולעזור לבות אחינו בני ישראל
לתשובה שלימה.

שם המחבר לא נזכר, כי לא הבאנו בו אומר
הבא מן החדש רק דברים בשם אומרם,
וקבל האמת ממי שאמרה

תוכן הענינים

- ה **פרשת ויגש**
- ה פרק י"ט
- ה בזכות התשובה נגאל
- ה ספר כד הקמח ערך תשובה
- ה באור "שני אלפים ימות המשיח"
- ה ספר נצח ישראל פרק כ"ז
- אילו ישראל זוכים על ידי תשובה אפשר שיבוא המשיח
בתחילת חלק האחרון
- ו ספר חדושי אגדות חלק שלישי עמוד רי – מסכת סנהדרין
- ז בתשרי נגאלים על ידי תשובה
- ז פרי צדיק בחוקותי אות י
- י ביום הקדוש אנו מתירים את השכינה משבועתה
- י תפארת שלמה על המועדים יום כפורים
- י יסוד התשובה
- יא פרק ו'.....
- ה"עולם" טועים וחושבים, שתכלית התשובה היא
הצום והתפילה, אך עיקר התשובה אינם מקיימים
- יא ב' פעולות טובות הצריכים אל התשובה
- יב פעולה א' היא חרטה ועזיבת החטא
- יב צריך גם וידוי בפה
- יג מסגולת הוידוי הוא לסלק ממנו כל המקטרגים
- יג מי שמתודה ולא נשבר ליבו בקרבו עונשו גדול
- יד

זה שאמר: "על חטא שחטאנו לפניך בוידוי פה" -
 רצונו לומר, שהיה הוידוי רק בפה ולא בלב..... יד

אין השכינה שורה על האדם אלא אם כן הוא
 נמצא שלם בקיום התרי"ג מצוות..... יד

כל ישראל ערבים זה לזה..... טו

כל השערים ננעלו חוץ משערי דמעה..... טו

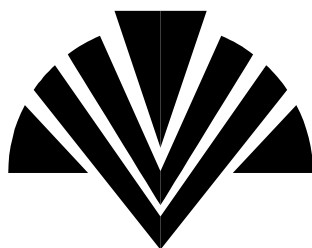
יעביר הדמעה על ידו..... טז

העוונות הרשומות על הנפש הם מכות ונגעים
 וצריכים רפואה..... טז

שערי תשובה לרבינו יונה..... יז

השער הראשון – אות טז: עֵתָה נִבְאָר עֲקָרֵי הַתְּשׁוּבָה:..... יז

אם האדם יחיה אלף שנים ויעסוק בתורה ועבודה
 לעצמו אינו יוצא ידי חובתו בעבודת השם יתברך..... יח

פרשת ויגש

פרק י"ט

בזכות התשובה נגאל

ספר כד הקמח ערך תשובה

והנה משה רבינו עליו השלום אדון כל הנביאים הבטיח בני ישראל בגלות כי בזכות שיחזרו בתשובה הקדוש ברוך הוא יגאלם ויקבצם מד' רוחות העולם הוא שאמר (לזכיר ט) והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה וגו' (סס) ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו, וכתוב אחריו ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים:

באור "שני אלפים ימות המשיח"

ספר נצח ישראל פרק כ"ז

וקאמר 'שני אלפים תוהו' נגד התחלה, שכן ההתחלה עדיין אין בו דבר, וזה מסגולת ההתחלה, שאין בו דבר ממש. ואמר 'שני אלפים תורה', כי הזמן האמצעי מיוחד לתורה, ודבר זה בארנו בסוף חבור גבורות ה' ובכמה מקומות, מפני שהאמצעי אינו גשם, כי כל גשם יש לו רחקים, והאמצעי אין לו רוחק, לכך מתייחס הזמן האמצעי - שאין לו רוחק - אל בלתי גשמי, כמו התורה, שאין שייך בה גשמות כלל. ו'שני אלפים ימות המשיח', פירוש הזמן האחרון הוא מיוחד לימות המשיח, כי הזמן האחרון הוא ההשלמה, שכל אשר הוא באחרונה הוא השלמה. ולכך הזמן האחרון מתייחס אל המלך המשיח, כי המלך המשיח יהיה משלים את כל העולם, כאשר יהיה כל העולם אחד, עד שיהיה העולם בשלימות. ולכך ראוי שיהיה מלך המשיח - שהוא המשלים - בסוף הזמן, שאז מסוגל אל השלמות ביותר. ודבר זה מבואר, ועוד יתבאר דבר זה:

ומה שאמר 'ב' אלפים תורה', אינו רוצה לומר חס ושלום שאחר ב' אלפים לא יהיה עוד תורה, אלא רוצה לומר כל אלו ב' אלפים הם ראויים לתורה. ואילו לא נתנה תורה על ידי משה רבנו עליו השלום, אפשר שתנתן באלו ב' אלפים שנה על ידי אחר. אבל קודם זה או אחר זה, לא

היה אפשר בקבלת התורה אפילו על ידי משה רבנו עליו השלום, כי אלו ב' אלפים מיוחדים לתורה. וכן אמרו (סנהדרין כ"א עמוד ז') ראוי היה עזרא שתנתן התורה על ידו, אלא שהקדימו משה. מכל מקום אלו ב' אלפים הם ימי תורה. וכן 'ב' אלפים ימי המשיח', רוצה לומר שהם מיוחדים למשיח, אבל קודם לכן אי אפשר שיבוא המשיח בשום אופן, בכל תשובה ומעשים טובים בעולם. רק באלו ב' אלפים אחרונים הם ימי המשיח. שהזמן האחרון הוא מיוחד אל ביאת המשיח, ובתוך אלו ב' אלפים שנה זמן הכשר לזה שיבוא המשיח:

הנה התבאר לך שהזמן אשר הוא מיוחד למשיח, שיהיה מאחד את הכל, הוא באחרית הימים, שהוא השלמת ימי עולם. ואם כן לא יקשה אם כל כך מעכבין עקבת המשיח, מפני שהזמן אשר ראוי לו הוא באחרון מן הזמן, והוא מיוחד אליו, ו"דבר בעתו מה טוב" (משלי טו, כג). ולא אמרו 'ב' אלפים ימות המשיח' רק לענין זה שאפשר לבוא מלך המשיח באלו ב' אלפים. והיינו דקאמר 'שני אלפים ימות המשיח', ולא אמר 'שני אלפים מלכות המשיח', ולמה תלה זה בימים, אבל מפני כי רוצה לומר כי שני אלפים הם הימים שאפשר לבוא בהם המשיח, כי כבר הוא חלק האחרון מן שלשה חלקים, שראוי שיבוא המשיח בחלק האחרון מימי העולם. ואם ישראל זוכים זכות גדול מאוד אפשר שיבוא המשיח בתחלת חלק האחרון מימי העולם, אבל אם אינם זוכים זכות גדול, אינו בא רק בזמן שלו, שהוא זמנו המיוחד לו, ומוכן לו ביותר, כמו שאמרנו למעלה. וכאשר תדקדק ותבין דברים אלו, יוסר מעליך חרפת המחרפים עקבות המשיח, וישמח לבך בדברים אלו, בדברים אשר אמרנו, וכלם הם ברורים ואמתיים לכל איש משכיל. ועוד יתבאר בפרקים שלפנינו בענין אריכות הגלות, והם גם כן דברים של אמת:

אילו ישראל זוכים על ידי תשובה אפשר שיבוא המשיח בתחילת חלק האחרון

ספר חדושי אגדות חלק שלישי עמוד רי – מסכת סנהדרין

ומה שאמר ב' אלפים תורה אינו ר"ל חס ושלום שאחר ב' אלפים לא יהיה עוד תורה, אלא ר"ל כל אלו ב' אלפים הם ראויים לתורה, ואלו לא הקדים משה רבינו עליו השלום בקבלת התורה אפשר שתנתן באלו ב' אלפים שנה על ידי אחר, אבל קודם זה או אחר זה לא היה אפשר

בקבלת התורה אפילו על ידי משה, כי אלו ב' אלפים שנה מיוחדים לתורה. וכך אמרו (לעיל כ"א ז') ראוי היה עזרא שתנתן התורה על ידו אלא שהקדימו משה, מכל מקום אלו ב' אלפים הם ימי תורה. וכן ב' אלפים ימי המשיח מיוחדים למשיח, אבל קודם לכן אי אפשר לבא בשום אופן בכל תשובה ומעשה טוב בעולם, רק באלו ב' אלפים אחרונים הם ימי משיח שהזמן האחרון הוא מיוחד אל ביאת משיח, ובתוך אלו ב' אלפים שנה זמן הכשר לזה יבא המשיח, ומכל מקום אפשר שיבא על ידי רחמים בכל ב' אלפים. הנה התבאר לך שהזמן אשר הוא מיוחד למשיח הוא באחרית הימים שהוא השלמת ימי העולם. ואם כן לא יקשה אם כל כך מעכבין עקבות משיח, שמפני שהזמן אשר ראוי לו הוא אחרית הזמן והוא מיוחד אליו ודבר בעתו מה טוב כי אחרית הזמן מיוחד לו. מעתה התבאר לך שאם אתה שואל על אריכת גלותינו, כי לא מחכמה שאלת על זאת כי כן הדעת נותן והשכל מחייב, ולא אמרו שני אלפים ימות המשיח רק לענין זה שאפשר לבא מלך המשיח באלו ב' אלפים. והיינו דקאמר שני אלפים ימות המשיח ולא אמר שני אלפים מלכות המשיח ולמה תלה בזה בימים, אבל הטעם בזה כי ר"ל כי שני אלפים הם הימים שאפשר לבא בהם המשיח, כי כבר הוא חלק האחרון מן שלשה חלקים שראוי שיבא המשיח בחלק האחרון מימי העולם. ואם ישראל זוכים זכות גדול מאוד אפשר שיבא המשיח בתחלתו, אבל אם אינם זוכים זכות גדול אינו בא רק בזמן שלו שהוא זמנו המיוחד לו ומוכן לו ביותר כמו שאמרנו למעלה. וכאשר תדקדק ותבין דברים אלו יוסר מעליך חרפת המחרפים עקבות המשיח וישמח לבך בדברים אלו (נלכטי) אשר אמרנו וכולם הם ברורים ואמתיים לכל איש משכיל:

בתשרי נגאלים על ידי תשובה

פרי צדיק בחוקותי אות י

והנה פרשת בחקותי מתחיל אם בחקותי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם וגו' הכל בעניני אכילה ואחר כך כתיב ונתתי שלום בארץ וגו' ועיקר השלום הוא מקטרוג היצר הרע וכמו שכתוב אין שלום בעצמי מפני חטאתי וזהו עיקר המלחמה התמידית עם היצר הרע וכמו שדרשו (בבבא מציעא פ"ג פ"ג) גם אויביו ישלים אתו רבי יהושע בן לוי אמר זה יצר הרע. ובגמרא (סוכה נ"ג) שלמה קראו שונא כו' וה' ישלם לך אל

תקרי ישלם לך אלא ישלימנו לך. וכמו שאומרים בשם רבינו ר' בינם זכר צדיק לברכה שפירוש כי תצא למלחמה על אויבך על היצר הרע אינו דרך דרש ורמז רק פירוש הפשוט שמלחמת היצר זהו עיקר המלחמה והיא תדירה. ואיתא בספרי (עקב) ואכלת ושבעת השמרו לכם פן יפתה לבבכם וגו' שאין אדם מורד בהקדוש ברוך הוא אלא מתוך שביעה שנאמר פן תאכל ושבעת וגו' ורם לבבך ושכחת וגו' ומביא כמה פסוקים, וכן בגמרא (נלוט לז). מכמה פסוקים וכן כל אכילה יכול להביא לידי חטא כמו שאמרו (נצא נחלא יז עמוד ז') לאחר שאוכל ושותה אין לו אלא לב אחד. והיינו אם לא יהיה בקדושה יהיה רק לב כסיל לשמאלו, וכשהיה בקדושה יביא רק להיות לב חכם לימינו, ועל זה אמר אם בחקותי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם וגו' שתכירו שהשם יתברך הוא הזן ומפרנס ואז לא יביא האכילה לידי יצר הרע ואדרבה האכילה תגרום להביא דברי תורה וקדושה בלב. שאכילת השם יתברך הם לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי שהיא דברי תורה, ועל זה ביקש יעקב אבינו עליו השלום ונתן לי לחם לאכול שיכיר שהשם יתברך יהיה המאכל ואז יביא המאכל שיהיה רק לב אחד לאביו שבשמים. וזהו ונתתי שלום בארץ מקטרוג היצר הרע. ושכבתם ואין מחריד מרוגז היצר הרע שלא יכנס לקלקל עוד, והנה בגמרא (נאט הטנה י"א). רבי אליעזר אומר בתשרי עתידין ליגאל ורבי יהושע אומר בניסן עתידין ליגאל. ואמרנו דלשוטתייהו אזלו. דרבי אליעזר סובר (פנסלנין זז עמוד ז') אם ישראל עושין תשובה נגאלין ורבי יהושע סובר לא בתשובה ומעשים טובים. ואלו ואלו דברי אלוקים חיים דקץ בעתה אם לא זכו היא בניסן. ואחישנה אם זכו על ידי תשובה היא בתשרי היום אם בקולו תשמעו (כמו שאמרו עס נח). ונתבאר (נלאטית מ"ה) וזהו ההבדל בין תוכחות שבתורת כהנים האמורים בלשון רבים שיהיה התיקון על ידי דברי תורה ובזה יש מדריגות וכמו שכתב בזוהר הקדוש (חלק ג' ק"י א') לאו כל מארי תורה שקולין ולא כל נביאים שקולין וכו' שאף בנביאים יש מדריגות ומשום הכי נאמר בלשון רבים, מה שאין כן תוכחות שבמשנה תורה שהם התיקון על ידי התשובה שזה אמר להם משה לתקן הרב כעס ומשום הכי נאמרו בלשון יחיד שבזה אין מדריגות. ועל ידי התשובה יזכו הכל, ומשום הכי עזרא תיקן שיהיו קורין תוכחות שבמשנה תורה קודם ראש

השנה שאז זמן התשובה כדי שתכלה שנה וקללותיה ויתוקן על ידי התשובה שיהיו נגאלין בתשרי על ידי תשובה, ושבתורת כהנים קודם עצרת שבעצרת זמן התיקון על ידי דברי תורה שיהיה התיקון שכל האכילות יהיו בבחינת לכו לחמו בלחמי ובזה נאמר בלשון רבים וכאמור כדי שתכלה שנה ויתוקן כל קלקול מהאכילה שזה היה שורש הפגם מהנחש שבשעת הקלקול שבא הערבוב מטוב ורע על ידי שטעם מעץ הדעת טוב ורע וכמו שכתב (בתיקוני זוהר תיקון כ"ד) וחד אמר חטה היה וחד אמר גפן וכלא קשוט ז' מינין אינון כו' ואיך יתכן שכולם אמת והמחלוקת במציאות אך הענין כמו שאמרנו (ונמצא בלשון מ"ח) דכתיב ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע, והיינו שב' אילנות אלו עץ החיים ועץ הדעת היו בתוך ופנימיות הגן ואם היה טועם מעץ החיים היה מרגיש בכל הפירות טעם עץ החיים, וכן כשטעם מעץ הדעת טוב ורע אז נעשה הערבוב וכל מה שאכל אחר כך הרגיש טעם עץ הדעת טוב ורע וזה שאמר וכלא קשוט, וזה הענין שאנו מתפללין בכל יום ברך עלינו את השנה הזאת וכו' לטובה ומסיימין מברך השנים, וזה יתכן לכאורה רק בראש השנה או על כל פנים קודם עצרת שהוא זמן קציר אבל לא בכל ימות השנה ואנו מברכין בכל השנה ואף בערב ראש השנה אך הענין הוא כמו שכתבתי דמה שאמרו בגמרא (לשם הפסוק עמוד ז') הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן ופירש רש"י כמאן דאמר עץ שאכל אדם הראשון חטה היה. היינו שיזכו לתקן הקלקול דאדם הראשון שהיה אכילתו קודם החטא רק מפירות האילן כאמור ורק אחר הקלקול הוצרך לעבודה. ועל זה אנו מתפללין ברך עלינו את השנה הזאת לטובה, היינו שיהיה אכילתינו רק מהטוב, דכתיב כי חק לישראל וגו' ודרש מינה (פסוק טו.) שכל מזונותיו של אדם קצובים מראש השנה, וסתם אדם, היינו ישראל שקרוים אדם וחק לישנא דמזוני הוא, והיינו שהשם יתברך קוצב מזונותיו של כל אחד מישראל כמה שיועיל לו לעבודת השם יתברך. וזהו הטריפני לחם חוקי שביקש שלמה המלך עליו השלום אף שהיה סעודתו גדולה ליום כמו שכתוב בפסוק מכל מקום כל זה היה אצלו לחם חוקו. וכמו שאמרו (עירובין סד.) ברב נחמן שהיה חתנא דביה נשיאה אמר כל כמה דלא שתינא רביעתא

דחמרא לא צילאי דעתאי וכן דלא אכלי בשרא דתורא (כמו שאמרו בנא קמא עב).

ביום הקדוש אנו מתירים את השכינה משבועתה

תפארת שלמה על המועדים יום כפורים

כל נדרי כו'. נדרנא לא נדרי ואסרנא לא אסרי ושבועתנא לא שבועות. הנראה לי בענין התפלה זו ביום האדיר והקדוש הזה אשר קודם לכל התפלות בזה היום אנו מתחילים תפלת כל נדרי. אך הנה ידוע כי מיום שחרב הבית המקדש וגלינו מארצנו השכינה הקדושה גם כן עמנו בגלות וזה שאמר (יחמיטו מ, א) והוא אסור בזיקים לרמז על השכינה הקדושה. ותכלית כל כוונותינו בתפלותינו צריך לשום לב על השכינה שתושע במהרה וממילא גם אנחנו נושע בכל הטוב. על כן קודם התחלת כל התפלות היום הקדוש והאדיר הזה אנו מתחילין כל נדרי וכו' ואסרנא לא אסרי. היינו שהשכינה תחזור במהרה למקומה ולא יהי' מסך המבדיל על ידי עוונותינו ולא תהא עוד במאסר עמנו. ושבועתנא לא שבועות. על דרך דאיתא בגמרא (תענית פה, א) נשבע הקדוש ברוך הוא שלא יבא לירושלים שלמעלה עד שתבנה ירושלים שלמטה. והנה אנחנו עם קדושו כשאנו רואים שבעוונותינו הרבים נמשך כל כך זמן רב והשכינה הקדושה עמנו בגלות. אנו מתפללים שהשכינה הקדושה מהרה תשוב למקומה ולא תהא במאסר עוד. ואף שמחמת עוונותינו הרבים עוד אין אנו מוכנים לגאולה השלימה על כל פנים למה תהא היא עמנו בגלות. ואף שנשבע השם יתברך שלא יבא לירושלים שלמעלה עד שיבנה ירושלים שלמטה הנה אנו מתירים השבועה זו. ואומרים ושבועתנא לא שבועו'. היינו השבועה שהוא עבורנו כנזכר לעיל לא שבועות:

יסוד התשובה

פרק ו' - בו יתבאר מה עיקר התשובה, ואיך יוכל לתקן, מה שפגם על ידי התשובה, ומבואר שם ב' פעולות טובות הצריכים אל התשובה, שעל ידם יוכל לגרש כח הטומאה בהטיל בו הסטרא

אחרא בפנימיותו ובחיצוניותו, כי כבלעו כן פלטו, ולכן צריך לעשות ב' פעולות טובות, ואז ישיב את הכח הקדוש שיצא ממנו אל מקומו הראשון, פעולה א' היא על ידי החרטה ועזיבת החטא והיודוי בבכיה - על ידה הוא מגרש כח הטומאה אשר בפנימיותו על ידי חטאיו, ובו מבואר הדברים המביאים לידי בכיה.

פרק ו'

ה"עולם" טועים וחושבים, שתכלית התשובה היא הצום והתפילה, אך עיקר התשובה אינם מקיימים

אחר שבארנו מהו ענין החטא, נבאר מהו ענין התשובה, ואיך יוכל לתקן מה שפגם על ידי התשובה, כי עיינו רואות שרוב ה"עולם" בעולם הזה טועים וחושבים, שתכלית התשובה היא הצום והתפילה והצעקה והצדקה וספור הוידוי: "אשמנו" ו"על חטא", וכאשר על לבו מכה סבור, שעל ידי זה יצא מן המבוכה, ואמירת "סליחות" ופיוטים - כשהם מנגנים בניגונים - זהו הסליחה והכפרה לעוונות, והתברך בלבבו לאמר: "שלום יהיה לי, כי התענית והתודיתי". אך עיקר התשובה - אשר יתבאר לפנינו - אינם מקיימים, ואלה הדברים הם רק מכשירי אוכל נפש ורוח ונשמה, אחר שקיים העיקר, והם - עזיבת החטא ושאר דברים אשר יתבארו לפנינו, ועל כן אנו אומרים ב"סליחות": "לך ה' הצדקה ... נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה" ובסיום ה"סליחות" אנו אומרים: "ואנחנו לא נדע מה לעשות" - ורצונו לומר, מאחר שקבלנו עלינו כל דרכי התשובה, אין אנו יודעים מה לעשות עוד, על כן - עליך עיינו, שתזכור רחמך וחסדיך, ותמחול ותסלח לכל עוונותינו, והנה אותם שאין מקבלים עליהם לעזוב את החטאים ולקיים כל דרכי התשובה, גם לא עשו עדיין כלום במעשה, רק שאמרו ה"סליחות" והוידויין, אם כן איך ימלאו פיהם לאמר:

"ואנחנו לא נדע מה נעשה", ועדיין לא עשו כלום, מה שיש להם לעשות, רק אמירת "סליחות"?

ב' פעולות טובות הצריכים אל התשובה

קודם כל חל עלינו חובת הבאור לבאר ב' פעולות טובות הצריכים אל התשובה, כדי שעל ידיהם יוכל לגרש כח הטומאה, שהוטל בו הסטרא אחרא בפנימיותו ובחיצוניותו, כי כבולעו כך פולטו, ולכן צריך לעשות ב' פעולות טובות, ואז תשיב כח קדושה אל מקומה הראשון.

פעולה א' היא חרטה ועזיבת החטא

פעולה א' היא חרטה ועזיבת החטא, כי החרטה היא מהלב, וזהו מה שאמר מן הנשמה, כמו שכתב ה"ראשית חכמה", ועל ידי זה ממשיך ניצוץ שכינה בתוכה, כמו שכתב בזוהר תרומה: כל נדיב ליבו יביאה בשעתה דבר נש שוי רעותא לגבי פולחנא דמאריה ההוא רעותא טבא על שייפא גופא ואינין משכין עלייהו זיהרא דשכינתיה תלמיד חכם מה כתיב? כל נדיב לבו יביאה מאן דאתער לביה ימשוך לה לשכינתא לגביה ועל ידי זה מגרש כח הטומאה אשר בפנימיותו על ידי חטאו, כמו שכתב בזוהר: דהא כל מאן דאשתכח ביה צדק כל רוחא ומזיקי על מא ערקן מניה, וצריך להתודות גם בפיו על חטאו, וזהו כתוב מפורש בתורה, כמו שנאמר: "איש או אשה אשר יעשו מכל חטאת האדם והתודו ... " ומה שלא סגי בחרטת הלב לחוד, הטעם כמו שכתב בזוהר בכמה מקומות, דהרהור הלב לא עביד מידי, וטעם הדבר הנזכר לעיל, כי אף על פי שהקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה טובה למעשה, לא יוכל האדם לפעול שום פעולה טובה על ידי מחשבתו, אלא אם כן מוציא המחשבה בפיו כי דיו לעבד להיות כרבו.

צריך גם וידוי בפה

כן כתב הרב ר' משה אלשיך כמה פעמים. תוכן דבריו הם, כי אף שהקדוש ברוך הוא יודע, מה יהיה האדם צדיק או רשע, היכולת ביד האדם להטות בחירתו לכל צד שירצה. מה שאין כן דיבור של הקדוש ברוך הוא עושה רושם, ואז האדם אינו יכול להטות הבחירה, כמו שאמר: "כי אם דברי אשר יצא מפי לא ישוב ריקם כי אם עשה אשר חפצתי..." זה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: קודם יצירת הולד גוזר השם יתברך: טיפה זו מה תהיה? חכם או טפש, גבור או חלש, עני או עשיר, ואילו צדיק ורשע לא קאמר הורו באצבע דתליא באמירה, וזה שנאמר: "מפי עליון לא תצא הרעה והטובה" - עיין שם שהאריך, ולפי זה היאך יעלה על הדעת, שמחשבת האדם יעשה איזו פעולה טובה, דהיינו: לגרש כח הטומאה מפנימיותו בלי דיבור, לכן צריך גם וידוי בפה.

מסגולת הוידוי הוא לסלק ממנו כל המקטרגים

לוידי סגולה נוספת לסלק ממנו כל המקטרגים, ואין דינו מסור אלא ביד הקדוש ברוך הוא, כי יאמר הקדוש ברוך הוא למקטרג: "מה תאמר לי יותר ממה שהוא עצמו אומר ומתודה ומפרש חטאיו?" והקדוש ברוך הוא בעצמו מרחם עליו ומוחל לו, שנאמר: "ומודה ועוזב ירוחם".

אכן כך כתב בזוהר פרשת פנחס וזה לשונו: ועל דא אצטרך לבר נש לפרט חוביו דכל שייפין ושייפין וכל דעביד בפרט וה"ד "חטאתי אודיעך וגו'" ולבתר "ואתה נשאתי עוון חטאתי סלה" מנלן ממשה וכו' מאי טעמא מאן דפריש חוביה בית דין בדילין מניה בגין דבר נש קריב לגרמיה ולא אתדן על פומה תו לא שבק למקטרגא לאלפא עליה חובי מומי דבר נש, וקודשא בריך הוא מחיל ליה, הדא הוא דכתב: "ומודה ועוזב ירוחם".

תרגום הזוהר

בזוהר פרשת בא כתב, וזה לשונו: כיון דמקטרא חמי דא לית ליה פטרא דפומא עליה כדין אתפרש מניה מכל וכל אי תב בתשובתא יאות ואי לאו הא מקטרא אשתכח ואמר פלניא דאתי לקמך בתוקפא דאפינ בעיט במאריה חוביה כך וכך ועל זה יאות לאזדהרא בכל הני כדין אשתכח עבדא מהימנא קמי קודשא בריך הוא, וצריך שיהא בתום לבבו לקבל עליו שלא ישוב עוד לאותם חטאים לעולם, שלא יתקיים בו מה שאמרו: "ויפתהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו..."

מי שמתודה ולא נשבר ליבו בקרבו עונשו גדול

זה לשון השל"ה: מי שמתודה ולא נשבר ליבו בקרבו עונשו גדול, כי נראה שמתפאר, חס ושלוס, במה שעשה, כאילו אומר: "מי אדון לי?"

זה שאמר: "על חטא שחטאנו לפניך בוידוי פה" - רצונו לומר, שהיה הוידוי רק בפה ולא בלב.

בספר "חרדים" כתוב, וזה לשונו: הוידוי נקרא קרבן, וכמו שאמר: "ונשלמה פרים שפתינו", ואיתא בגמרא קרבן בלא תשובה נקרא "זבח רשעים תועבה", כן הוידוי שאם לא יסכים בליבו, שלעולם לא ישוב עוד לכסלה, נקרא "תועבה", ויקטרגו עליו בשמים לפני הקדוש ברוך הוא לומר: "הרי פלוני שהתודה חזר לסורו הראשון". כן פרש על מה שאמרו: "והתודו את עוונם ואת עוון אבותיו במעלם" - רצונו לומר, בעוד מעלם בס, שלא הסכימו לעזוב את החטא לגמרי והם מוכנים לחטוא ולשוב לכסלה, לפיכך ה' כועס עליהם ביותר ואמר: "אף אני אלך עמהם בקרי".

אין השכינה שורה על האדם אלא אם כן הוא נמצא שלם בקיום התרי"ג מצוות

גם יזהר שלא ישאר אצלו אפילו חטא אחד, כמו שאמר הרב ר' משה אלשיך: "ויד תהיה לך מחוץ למחנה וגו'" - הבאתיו

בפרק ב', ולפי מה שאמר, שפעולת הוידוי להמשיך עליו זיהרא דשכינתא ועל ידי זה יגרש כח הטומאה מפנימיותו, ואין השכינה שורה על האדם אלא על האדם השלם בכל התרי"ג מצוות, שכל אשר בו מום לא יקרב, ולפי זה אם נשאר בו איזה חטא לא יוכל להמשיך עליו זיהרא דשכינתא, אם כן לא פעל כלום בוידוי, ובהיות כי אי אפשר להתודות על כל מה שחטא בפרטיות, כי רובם נשכחו ממנו, אמרו בזוהר בלק, שיתודה ויתחרט על הידועים לו, ועל אותן שאינן ידועים לו יתודה דרך כלל, כמו שאמר: "ובמראות נגעים לכל מראה עיני הכהן", וכן בבדיקת חמץ - בחור שבין אדם לחבירו בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטל בליבו ודיו.

כל ישראל ערבים זה לזה

וכתב האר"י זלה"ה: וצריך שיאמר פרטי הוידוי כולם, אף מה שלא היה בו, ולכך נתקן בלשון רבים לומר: "חטאנו" ולא אמר: 'חטאתי', והטעם הוא: כי כל ישראל גוף אחד וכל אחד מישראל הוא אבר פרטי, וזהו ערבות, שאנחנו ערבים זה בזה אם יחטאו, וכאשר חבירו עושה איזה חטא כאילו עשאה הוא, ולכן יאמר בלשון רבים, אף אם מתודה בביתו יחידי; ורצונו לומר, כי כל מי שעשה חטא, כאילו עשאוהו ב' - אני והוא מזה, חטאנו אותו חטא מחמת ערבות.

כל השערים ננעלו חוץ משערי דמעה

עיקר התשובה היא הבכיה והדמעה בוידוי, כמו שאמרו: כל השערים ננעלו חוץ משערי דמעה, ובזוהר ויחי מובא, וזה לשונו: כל ברנש דאושיד דמעין קמי קודשא בריך הוא, אף על גב דאתגזר עליו עונשא איתקרע ולא יכיל שלטאה ביה, מנלן מלאה.

בפרשת שמות כתב, זה לשונו: אמר ר' יהודה כל מילין דעלמא תליין בתשובה ובצלותא דצלי בר נש, וכמו שאמרו: מאן דאושיד דמעין בצלותא דלית לך תרעין דלא אעלין אינון

דמעין. תלמיד חכם, מה כתיב? "ותפתח ותראהו ... והנה נער בוכה ותחמול עליו", עיין שם, האי מאן דצלי צלותא ובכי וצעק, עד דלא יכול למרחש בשפתא האי צלותא שלימה הוא לעולם לא הדרה ריקנא.

גם מובא ב"ראשית חכמה", שפעולת הבכיה היא למחוק כח הטומאה אשר עליו והם המקטרגים, כמו שכתוב: "מחה חטאי בדמעתי", ולכך ראוי להעביר הדמעות על פניו ועל מצחו, כי שם נרשמו עוונות, כמו שכתב בזוהר, שהחוטא יאמר: ובכינא קמי קודשא בריך הוא על ההוא חובא ומאינון דמע' אסחינא אנפאי.

יעביר הדמעה על ידו

בכתבי האר"י זלה"ה כתב: שיעביר הדמעה על ידו, שנאמר: "וביד כל אדם יחתום", ויכוון לרחוץ הפגם והחושך שבפניו, על ידי המים שמוריד מעיניו, כמו שפגם העליון נרחץ על ידי מימי הנהר עליון, כך למטה ירחוץ החושך שבו, על ידי המים שיורדים מעיניו, כי שערי דמעה לא ננעלו, עד כאן לשונו. אך אם אינו יכול לבכות יתודה בקול בכיה, כמו שאמר: "שמע ה' קול בכי", ועיין בספר "כבוד חכמים", שהאריך על פי סוד בסגולת הוידוי והדיבור המביא לידי בכי.

העוונות הרשומות על הנפש הם

מכות ונגעים וצריכים רפואה

כתב ה"ראשית חכמה" פרק ה' משער התשובה, כשיתן בליבו אילו בשוגג הרג את בנו יחידו החביב לו, ונודע לו אחר כך או במזיד ונתחרט על זה אחר כך – איך היה מתמרמר ובוכה עליו, כמו שעשה יעקב אבינו, עליו השלום, שלבש שק ונתאבל על יוסף כ"ב שנים, על שהיה גורם למיתתו ששולחו אל אחיו, ואילו היו אומרים לו: עשה כך וכך ותחיה, בודאי היה עושה, כן ראוי לבכות ולהתמרמר על חטאיו, ויהיה אבל כל ימיו, על שהמית נפשו היקרה, ויאמר בבכיתו: "נפשי, נפשי, איך

המיתך בידי בת היקרה!! איך עקרתך ממקום החיים והקדושה למקום המוות והטומאה איך לא חסתי עליך?!” ובפרט אם יש בידו עוון זרע לבטלה שהמית בנו, ודאי ראוי לאבילות מרובה, וישתדל לשוב ולהתפלל, ולהשליך מעליו כל חטאיו ופשעיו, ולהיות זהיר וזריז בעבודת אלוקים, וכאשר יחשוב מ”ש בשער הי’, שעוון הוא חלל בנפש, יתמרמר בנפשו בחושבו כמה מכות הכה בנפשו והמיתה, וידמה אם היה בו כמה מכות חרב: סומא מעיניו וקטוע מידיו וחגר ברגליו ושאר גופו מלא פצעים וחבורות, כמה ראוי שיבכה, כי יבכה על מכות שבנפשו, שהרי הוא עוור מעיניו ואינו רואה מה שראוי לראות, ואין אזניו שומעות מה שראוי לשמוע, וזה שאמרו רבותינו: ”רשעים בחייהם קרויים מתים”, כי הנשמה שבהם כמתה ואינה פועלת בגופה פעולת רוחניות, וזה שאמרו בזהר כמה פעמים: וי לון לבני נשא דאינין אטימא לבא סתימן עיין אטימן אודן וכיוצא. נמצא שהעוונות הרשומות על הנפש הם מכות ונגעים וצריכים רפואה, וזה שאמר: ”חנני ה’ רפאה נפשי כי חטאתי לך”, וטוב לכוון בזה בברכת ”רפאינו” - על תחלואי נפש, גם יבכה בחושבו במיתתו, ונפשו תראה לפני הקדושים בכמה מומין, כמה ישיגהו מן הכלימה והבושה, עד כאן לשונו.

שערי תשובה לרבינו יונה

השער הראשון – אות טז: עתה נבאר עקרי התשובה:

העקר החמישי: הדאגה, כי דאג ויפחד מענש עוונותיו כי יש עוונות שֶהַתְּשׁוּבָה תולָה כְּפָרְתָם וְיִסּוּרִים מְמַרְקִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לח, יט) כִּי - עֲוֹנֵי אֲגִיד אֲדַאֵג מִחֲטָאתִי. וְעַנְנֵי הַגָּזוֹן עַל שְׁעָבֵר, וְעַנְנֵי הַדְּאָגָה עַל הָעֵתִיד. וְעוֹד שְׁנֵי דְאָג, אוֹלֵי הוּא מְקַצֵּר בְּחוֹבַת הַתְּשׁוּבָה בְּצַעַר וּבְמַרְרֵי וּבְצוּם וּבְבָכִי. וְהַגֵּם כִּי הִרְבָּה צַעַר וְהִרְבָּה בָּכָה, יִזְחַל וְיִירָא אוֹלֵי לְעֵמֶת זֶה הִרְבָּה אֲשַׁמָּה, וְלֹא הִשְׁלִים חֲקוֹ אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָי וּבִאֲשֶׁר יִבְכָּה בְּצוּם נִפְשׁוֹ. וּמִי שֶׁהִתְבּוֹנֵן בְּגִדְל

עבודת הבורא על יצוריו, וכי אין קץ לרצת הממרה את פיו, כל אשר יוסיף בעבודה ובדרכי התשובה, הלא מצער היא והנה למעט בעיניו. ואמר שלמה המלך עליו השלום (משלי יד, טז) חכם ירא וסר מרע, באורו, החכם אף - על - פי שהוא סר מרע בכל מאמצי כחו, יירא ויזחל אולי לא כלה חקו ולא נזהר בדת מה - לעשות. וכמוהו (משלי כח, ו) מעקש דרכים והוא עשיר, אף - על - פי שהוא עשיר. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנחומא א, לך טו) אל תפרש חכם ירא וסר מרע, אלא חכם סר מרע וירא. וסוף הפסוק מוכיח עליו, וכסיל מתעבר ובוטח, אמר על מדת הכסיל שהיא בהפך ממדת החכם, כי הכסיל מתעבר ועם - כל - זאת בוטח שלא יקרהו עון ונגזק, ובעל הפעס עלול לפשעים ומפקר לנזקים, שנאמר (משלי כט, כב) ובעל חמה רב - פשע, ונאמר (שם כה, כח) עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין - מעצר לרוחו :

אות יז : ועוד ידאג בעל - תשובה פן יתגבר עליו יצרו, כמו שאמרו זכרונם לברכה (אבות פרק ב', משנה ד') אל תאמן בעצמך עד יום מותך. כל - שפן האיש אשר נאחו (לבן) [יצרו] כבר, כי ראוי להשמר מן היצר האורב בכל עת ולהוסיף בנפשו יראת השם יום - יום, ותהיה - לו למעוז בעבור עליו כל משברי היצר המתחדש לעתיד :

אם האדם יחיה אלף שנים ויעסוק בתורה ועבודה לעצמו אינו יוצא ידי חובתו בעבודת השם יתברך

בספר מבשר צדק פירש מה שכתוב אם אין אני לי מי לי, כי אפילו יחיה אדם אלף שנים ויעסוק בתורה ועבודה אף על פי כן לא יוכל לצאת ידי שמים מה שמחויב לעבוד את השם יתברך. ותרופה אחת מצאנו לו אם יזכה את הרבים בתורה ובמצוות אז תורתם ומצוותם יהיו לו למליצי יושר לפני אב הרחמים יתברך. וזה שאמר אם אין אני לבדי עוסק בתורה ובעבודה אלא אני עוסק עם רבים ומזכה אותם, מי שיעשה מצוות ומעשים טובים לי שייך לי כיון שאני זכיתי אותם וכל מה שעושים יעלה על חשבוני. וכשאני לעצמי עובד ה' ואינני מזכה את הרבים מה אני כלומר מה אני נחשב וכו'.